

Verslag Online Netwerkbijeenkomst Co-waarderen 16-12-2022

Organisatoren bijeenkomst: Anne-Cathérine Olbrechts (Adviseur behoud en beheer FARO, Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed), Geertje Huisman (Specialist Roerend Erfgoed en Waarde & Waardering, RCE), Jacqueline van Leeuwen (Coördinator vorming en advies FARO, Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed) en Leonie Wingen (Freelance specialist erfgoedparticipatie, Co-Cultuur).

Programma (10:00-12:30 u):

1. Welkom
2. Netwerkmoment in kleine groepjes
3. Spreker over inspirerend co-waardentraject in Nederland
4. Vragen en discussie
5. Verdrag van Faro
6. Presentatie van praktische tools voor co-waarderen
- Pauze -
7. Spreker over inspirerend co-waardentraject in Vlaanderen
8. Actueel in het netwerk
9. Interactieve workshop
10. Afsluiting
11. Links in chat

1. Welkom

Geertje Huisman verwelkomt alle 42 deelnemers bij deze online-netwerkbijeenkomst over co-waarderen, het samen werken aan erfgoedwaardering. Er zijn zowel bekende als ook vele nieuwe gezichten te zien, de helft uit Nederland en andere helft uit Vlaanderen. Het netwerk is inmiddels 1,5 jaar online actief. De aftrap was in de zomer 2021 met de Online Dialoog participatief waarderen. Daar zijn 2 werkgroepen uit voortgekomen die aan de slag zijn geweest om kennis te genereren en vast te leggen voor het werkveld. Daarbij is gestart met mensen uit het museale netwerk, de focus van deze groep, vanuit de wetenschap dat de opgedane kennis ook inzetbaar is bij andere domeinen. Naast de online werkgroepen zijn er inmiddels twee fysieke presentaties geweest om nog meer mensen te informeren en te laten aansluiten: in juni 2022 tijdens de Kennisdag Collecties & Connecties bij de RCE in Amersfoort en in oktober tijdens het Museumcongres in Rotterdam.

Tijdens deze online bijeenkomst zijn de resultaten uit de werkgroepen in compacte vorm gepresenteerd. Co-waarderen is net als andere vormen van participatie een kwestie van gewoon doen, leren door het samen te doen. De werkwijze is dat we leren van elkaars werkwijzen. We leren met en van elkaar door te **'ParticiLeren'**!

2. Netwerkmoment

De meerderheid is voor het eerst aangesloten en heeft nog geen ervaring met co-waarderen. De deelnemers maken met elkaar nader kennis in kleine groepjes in break-out rooms.

3. Inspirerend praktijkvoorbeeld uit Nederland

Melvin Kolf, mede-oprichter van Presikhaaf University, vertelt over de samenwerking met het Nederlands Openluchtmuseum. Presikhaaf University is een jongerenwerkorganisatie die sociaal-maatschappelijke vraagstukken oppakt met jongeren die zich als vrijwilliger inzetten in de 'voormalige Vogelaarwijk' Presikhaaf in Arnhem. Als co-creatie partner werken ze samen met een groep jongeren met het Nederlands Openluchtmuseum aan het waarderen en presenteren van erfgoed.

Het Openluchtmuseum benaderde de organisatie voor een samenwerking en vertegenwoordigers van Presikhaaf University stelden als voorwaarde dat het niet om 'een taak' moest gaan, maar een echte samenwerking waarin de jongeren zich kunnen ontwikkelen en een verschil kunnen maken. Drie professionals van het Openluchtmuseum en drie van Presikhaaf University kwamen vervolgens in een gezamenlijke brainstorm uit op het idee om een soort VVV kantoor te openen voor bezoekers in en buiten de wijk, waarbij de jongeren op zoek gaan naar erfgoed uit de wijk en daarbij rondleidingen verzorgen. Na een oproep vanuit de Presikhaaf University deden 17 jongeren (van de 60 aangesloten vrijwilligers) mee aan dit project om zich te kunnen ontwikkelen. Een deel daarvan was nog nooit eerder in het Openluchtmuseum geweest. Vanuit het Openluchtmuseum werd een projectleider op het project gezet. Zij had kennis van de wijk omdat ze kwam daar zelf ook vandaan komt. Deze band hielp in de samenwerking met de jongeren. Wat minder goed werkte was dat de

professional zelf met een plan kwam over hoe het project kon worden uitgevoerd. Dat werd door de jongeren meteen afgeschoten. Daarna kregen de jongeren een stem. Dat was wel spannend voor het museum, omdat er afgestapt moet worden van de gebezigde manier en er aanpassingen nodig zijn om oog te hebben aan wat de jongeren in gedachten hebben en het moet elkaar ook gaan passen. Uiteindelijk heeft het geresulteerd in een reizende tentoonstelling door de stad, die ze hebben ontwikkeld met eigen verhalen, filmpjes en objecten uit de wijk. Tijdens de tentoonstelling namen de jongeren de taak als rondleider op zich. Bij de opening in het winkelcentrum waren de directeur van het museum, de burgemeester en de wethouder kunst en cultuur aanwezig. Deze waardering was belangrijk voor de jongeren. Het eindpunt van de reizende tentoonstelling was in het museum, ook dat toonde dat het museum de jongeren serieus nam. De jongeren deden onderzoek naar de straatnamen om te bepalen welke helden er volgens hun op de straatnaambordjes zouden moeten staan. Ze ontwikkelden enkele eigen straatnaambordjes met namen van helden uit de wijk, dat zijn personen die een belangrijke bijdrage leveren voor de wijk, want dat is voor hun ook een vorm van 'erfgoed'.

De jongeren hebben ook iets spannends gedaan waardoor ze een beetje tegenover het museum kwamen te staan. In hun zoektocht naar erfgoed in en uit de wijk kwamen ze erachter dat er een kunstwerk in Presikhaaf verwijderd en gesloopt zou worden. De jongeren vonden dat zo iets ook een plek in het museum zou moeten krijgen. Daar kwam vanuit het museum weerstand op, maar de jongeren vochten ervoor en zorgden er voor dat het een prominente plek zou krijgen. Uiteindelijk is dat gelukt en hebben ze daarmee geschiedenis geschreven: het is het eerste Presikhaafse kunstwerk dat in het Nederlands Openluchtmuseum staat.

De jongeren zijn in de samenwerking zes maanden lang bezig geweest met erfgoed. In samenwerking met wetenschappelijk medewerkers van het museum hebben ze kennis opgedaan in de vorm van workshops en inspiratiesessies. Het is voor beide een mooie en leerzame reis geweest. De jongeren hebben veel geleerd en ontwikkeld en het museum heeft na de eerste ontmoeting met de jongeren de rollen omgedraaid. De samenwerking was voor beiden wennen. Het museum is een grote organisatie met een planmatige werkwijze en de welzijnsorganisatie die klein en flexibel is en met jongeren werkt waarbij je rekening moet houden met hun motivatie, schooltijden, tentamenweken etcetera. Ook kwam het wel eens voor dat jongeren niet op een afspraak kwamen opdagen. Wat doe je dan als museum? Straffen, afscheid nemen of hoort dat ook bij het proces? Dit was voor beiden heel leerzaam om mee te moeten dealen.

Hierin is duurzaamheid heel belangrijk. Mooi aan de gezamenlijke reis was dat jongeren van meerwaarde waren en het museum ze een stem heeft gegeven en onderdeel liet zijn van het museum. Het museum was heel enthousiast over hun inbreng en hun blik op erfgoed. Daaruit is voortgekomen dat enkele jongeren voor een half jaar als adviseur worden aangenomen om mee te denken hoe we het Openluchtmuseum meer toegankelijk en het museum van nu kunnen maken. Zij komen met deze functie vier uur op de loonlijst bij het museum en dan zorgt voor duurzaamheid. Het geeft ze echt een plek om zich te ontwikkelen en biedt ze een kans om mee te doen en een ander perspectief te laten zien.

4. Vragen en discussie

Leonie Wingen modereerde de vragen, reacties en discussie naar aanleiding van de bijdrage van Melvin Kolf.

De eerste reactie kwam van een museum dat zich herkent in het verhaal van Melvin omdat zij ook veel met jongeren werken en de jongeren op de loonlijst hebben gezet. Het is te merken dat door het geven van financiële compensatie de verantwoordelijkheid bij de jongeren groeit en je ze ruimte biedt om zich in deze sector te ontwikkelen. Melvin reageert dat het heel goed is voor hun c.v. wanneer ze kunnen aantonen op de loonlijst te staan. Bij Presikhaaf University hopen ze zo een voorsprong voor de jongeren uit de wijk te kunnen creëren, waarin 80% in armoede opgroeit.

Ook wordt er gevraagd wat Presikhaaf University anders zou doen wanneer ze met een andere erfgoedinstelling zouden gaan samenwerken. Melvin reageert dat hij eerst zou gaan werven bij de jongeren en dat het van belang is dat ze vanaf dag 1 aansluiten bij de gesprekken en eigenaarschap krijgen. En bij een volgende keer zou hij meer een koppeling van het erfgoed in de wijk willen maken met het verleden en de toekomst. De belangrijkste opbrengst is dat jongeren die voorheen niet wisten wat immaterieel en materieel erfgoed is, daar nu anders over nadenken en er met hun omgeving over spreken en zich bewust worden dat musea ook voor hen een plek kan zijn. En ook de openheid van het museum om deze jongeren een plek te geven.

Op de vraag waarom jongeren zich hebben aangemeld reageert Melvin dat zij een oproep hebben gedaan en daarin de jongen proberen te verleiden door aan te geven dat het veel kansen biedt en je verschil kunt maken in de kunst en cultuur hoek. Deze hoek was voor hun nieuw, waarop enthousiast werd gereageerd.

Voor een korte discussie heeft Melvin een wedervraag aan de groep: "Durf je de jongeren volledig eigenaarschap te geven ook al sluit dat niet helemaal aan bij het museum?"

"Lastig om eigenaarschap bij anderen te leggen wanneer het gaat om objecten uit de collectie, omdat jij verantwoordelijk bent als museum. Je blijft eigenaar en daarmee gaan keuzes gepaard over behouden en conserveren."

Volledig eigenaarschap uit handen geven is extreem. Dat mogen wij bij het museum ook niet. Bij co-creatie en participatie doe je het samen en gaat het in dialoog. Wat ik ingewikkeld vindt en is het positioneren in de makersrol. Daarbij mis ik het perspectief vanuit het publiek van het museum, zoals bij het presenteren van dat kunstwerk in het Openluchtmuseum. Daar laat je als maker van de presentatie zien wat jij wil, maar wordt voorbijgegaan aan wat het publiek zou willen. Door die spanning tussen het perspectief van het tonen en komen kijken zou ik niet ruimhartig ja kunnen zeggen op de vraag. Melvin reageert dat er altijd ruimte moet zijn voor het gesprek en dat het voor de jongeren een proces is dat wanneer ze eigenaarschap krijgen dat het soms binnen de kaders moet passen, maar dat het soms ook mag schuren. Het plaatsen van het kunstwerk is dan ook in gesprek en overleg gegaan.

5. Verdrag van Faro

Machteld Linssen, Programmamanager van de RCE vertelde over het Verdrag van Faro dat Nederland van plan is te ratificeren. De RCE heeft geruime tijd onderzoek verricht naar de toepasbaarheid en wenselijkheid van het werken volgens de principes van Faro en naar de eerste ervaringen en resultaten. Aan de hand daarvan heeft de RCE met partners uit het onderzoeksveld en de erfgoedpraktijk een Uitvoeringsagenda opgesteld.

Machteld licht toe dat in Nederland niet eerst het Verdrag van Faro is ondertekend en dat daarna is gaan implementeren, maar dat de omgekeerde route is gevolgd: er is begonnen met de implementatie van het Verdrag van Faro voordat is ondertekend

In 2018 kreeg de RCE opdracht van de minister om te verkennen wat het Verdrag van Faro in de erfgoedpraktijk in Nederland betekent. In 2019 zijn collega's van binnen en buiten de organisaties - wel en niet beroepsmatig betrokken- op verkenningreis gegaan. Eropuit komende dat voor Nederland de belangrijkste missie is dat het Verdrag gaat over de verankering van de sector in de samenleving en over een gedeelde verantwoordelijkheid in de zorg voor het erfgoed. Het betekent teruggaan naar het fundament van de samenleving en een radicale democratisering van het erfgoed. In de visie zijn er drie pijlers van belang in het erfgoedveld die dat verdrag kunnen ondersteunen:

1. Participatie - niet alleen in de zin van deelnemen, maar vooral in de zin van **deelhebben**. Daarbij gaat het om eigenaarschap, kunnen voelen, uitoefenen en meebepalen wat erfgoed is en hoe je daarmee om wilt gaan.
2. Een breder erfgoedbegrip, niet alleen binnen de geformuleerde domeinen, maar ook door over die domeinen heen te kijken. In de samenleving gebruiken ze die term erfgoed vaak niet. Dit betekent dat openstaan voor andere vormen en begrippen van erfgoed belangrijk is. Oral history is hiervan een voorbeeld.
3. Erfgoed als partner in het sociale domein. In Nederland kennen we erfgoed bijvoorbeeld als partner bij ruimtelijke ontwikkeling, maar het Verdrag van Faro benadrukt dat erfgoed ook de relatie met welzijn, gezondheid en sociale vraagstukken kan aangaan.

De RCE heeft met het veld een Uitvoeringsagenda opgesteld, die bestaat uit een samenvatting van de verkenningreis, de drie pijlers en zestien gespreksonderwerpen. Het waarden van erfgoed is een van die gespreksonderwerpen.

6. Presentatie van praktische tools voor co-waarden

Gespreksstarters en Competentieprofiel, gepresenteerd door Jacqueline van Leeuwen:

Vanuit de werkgroep met het onderwerp de 'Dialogo Erfgoedgemeenschap waarden in en rond musea' zijn competentieprofielen en gespreksstarters ontwikkeld. De werkgroepleden hebben deelnemers aan co-waardentrajecten bevraagd op hun wensen en concrete ervaringen naar hoe het vanuit hun perspectief is om op een prettige manier samen op te trekken en zich gehoord te voelen. Die werkgroep moet je zien als een allereerste aftasting, een soort van ruiken, proeven voelen van wat er speelt. Er wordt niet gepretendeerd dat de uitkomsten die dit heeft opgeleverd de definitieve antwoorden zijn op alle vragen

die leven. Het is een eerste inventarisatie op waar behoefte aan leek te zijn in combinatie met opbouwende suggesties waar anderen hun voordeel mee kunnen doen. Een uitgangspunt voor wie wil, voor wie daar behoefte aan heeft. Mogelijk komt hierop binnen de uitvoeringsagenda van Faro in Nederland nog een follow up, wanneer er vanuit het veld wordt aangegeven dat er behoefte is aan vervolgonderzoek, of iets dergelijks.

Wat leverde dat eerste 'aftasten' op? Uit de gevoerde gesprekken bleek dat het belangrijk is om je als begeleider van zo'n traject bij de start van een co-waarderen traject bewust te zijn van de (wederzijdse) aannames die er kunnen zijn over erfgoed en musea en ook over waarderen. Dus aannames zowel bij de (aanstaande) deelnemers alsook bij jezelf. Dat zouden struikelblokken kunnen worden en dat wil je in een samenwerkingstraject voorkomen en daarom is het goed je daar van tevoren van bewust te zijn.

Als procesbegeleider van een traject ben je eigenlijk een verbinder tussen de instelling en de groep of gemeenschap waarmee je werkt, je wilt een veilige omgeving creëren. Wat is daar voor nodig? En hoe zorg je dat de verwachtingen, verantwoordelijkheden en zeggenschap op elkaar afgestemd zijn en welke afspraken je daartoe het beste kunt maken.

Met de uitkomsten van het onderzoek van de werkgroep hebben vertegenwoordigers vanuit Faro Vlaanderen en de RCE tools naar buiten gebracht. Uit de gesprekken kwamen diverse aannames van de deelnemers aan het licht, bijvoorbeeld over de rolverdeling van de samenwerking, over musea in het algemeen. Dit toonde aan dat het goed is om met de beoogde deelnemers het gesprek over de samenwerking aan te gaan, om aannames boven tafel te laten komen en ze bespreekbaar te maken.

Daarom zijn eerst de aannames uit de gevoerde gesprekken in kaart gebracht. Vervolgens is er een set kaartjes bedacht die daarbij als gespreksstarters kunnen dienen. Door samen in gesprek te gaan en goed naar elkaar te luisteren bevordert je het starten of de voortgang van het traject.

Dat goed naar elkaar kunnen luisteren en het begeleiden van dat soort gesprekken vraagt om extra skills, om vaardigheden. Ook die zijn geïnventariseerd: wat zou je moeten kunnen om goed beslagen ten ijs te komen om een co-waarderen traject te starten en duurzaam te maken. Dat resulteerde in een overzicht van 8 competenties-clusters die in een co-waarderen traject handig kunnen zijn.

Denk aan hoe je gedragenheid kunt creëren, hoe je het traject gezamenlijk kunt vormgeven, hoe je de groep en individuele deelnemers kunt ondersteunen, hoe je het duurzaam kunt aanpakken, of hoe je je eigen rol kunt versterken.

Mocht je je op zo'n traject willen voorbereiden, dan kun je er competentieprofielen uithalen, die bijvoorbeeld te gebruiken zijn voor een persoonlijk ontwikkelplan of voor het organiseren van intervisie en evaluatie. Ook te gebruiken voor het werven van freelancers of projectmedewerkers of het ontwikkelen van trainingen of opleidingen voor anderen die er mee aan de slag willen gaan.

Tips & Tops uit de praktijk, gepresenteerd door Anne-Cathérine Olbrechts:

In een eerste online dialoog met erfgoedprofessionals uit Nederland en Vlaanderen is opgetekend welke vragen er spelen bij het aangaan van een co-waarderentraject, waar ze nood aan hebben. Het viel op dat er nu vooral vragen spelen bij de opstartfase, wellicht omdat de meeste deelnemers nog geen praktijkervaring hebben opgebouwd met co-waarderen en het hen ontbreekt aan vaardigheden en tools die hierbij behulpzaam zijn. Om hier een ontwikkelstap in te zetten is de werkgroep 'Tops & flops uit de praktijk van co-waarderen in en rond musea' opgestart. De deelnemers brachten struikelblokken in kaart en zochten naar oplossingen om deze weg te werken, te overbruggen of te vermijden.

Er zijn 11 praktijkvragen geformuleerd die de deelnemers gezamenlijk hebben beantwoord met tips en stappen die je kan zetten, aangevuld met passende praktijkvoorbeelden en doorverwijzingen d.m.v. links.

De praktijkvoorbeelden werden niet alleen verzameld vanuit hun eigen ervaringen, maar er is ook inspiratie gehaald uit andere praktijkervaringen in het veld. Ook de kantelmomenten zijn in kaart gebracht, acties die het traject wind in de zeilen' geven: de tops zeg maar, niet alleen de flops.

Vervolgens zijn bij de vragen nuttige links gezocht die meer context, hulpmiddelen, tips of inspiratie bieden bij de antwoorden op de vragen.

De tools zijn te vinden op de RCE Kennisbank en het Faro platform van de RCE en zullen binnenkort ook online te vinden zijn op de website van Faro Vlaanderen. Hoe hiermee te werken staat beschreven in de documenten zelf. Jacqueline van Leeuwen heeft specifiek over het onderwerp competenties ook een kennispagina gemaakt waarop ook andere competenties aan bod komen die bij de organisatie nodig kunnen zijn. Dat nieuwe document wordt ook toegevoegd.

Links naar de tools:

Op de RCE Kennisbank

- [Waarderen van erfgoed - co-waarderen | Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed](#)

Op de RCE Faro platform

- [Competentieprofiel - Artikel - Platform Faro \(cultureelerfgoed.nl\)](#)
- [Gespreksstarters - Artikel - Platform Faro \(cultureelerfgoed.nl\)](#)
- [Tips & Tops - Artikel - Platform Faro \(cultureelerfgoed.nl\)](#)

Plaatsing op de website Faro, steunpunt voor Vlaams erfgoed volgt.

7. Spreker over inspirerend co-waarderentraject in Vlaanderen

Leonora de Schepper van ErfgoedLab Antwerpen, die ondersteuning biedt in waarderingstrajecten, deelt de ervaringen van een co-waarderingstraject met het Lambotte museum (het museum van de geschiedenis van de gezondheidszorg) dat gevestigd is in het ziekenhuis ZNA Stuyvenberg in Antwerpen. De aanleiding voor het waarderingstraject past in een groter geheel 'Het geheugen van Stuyvenberg', waarin participatieve trajecten worden georganiseerd, waaronder deze collectiewaardering. Stuyvenberg is het oudste ziekenhuis van Antwerpen in het noorden van de stad, een aankomstwijk waarin de populatie om de twee jaar

met 50% wisselt. Het ziekenhuis gaat verhuizen naar een nieuwbouw en wil van te voren en achteraf de impact van het ziekenhuis op de wijk en de bevolking onderzoeken. Het Lambotte museum bevindt zich in het ziekenhuis, dus ook zij gaan uit het gebouw. De collectiewaardering is vanwege deze verhuizing gedaan om te beargumenteren wat de waarden van de collectie zijn en ook om draagvlak te creëren binnen en rond de stad en te tonen wat het belang kan zijn van zo'n collectie. Het doel van het project was om de verhalen uit de collectie naar boven te halen, om zo de medewerkers en vrijwilligers te helpen om op een andere manier naar de objecten te kijken en deze open te trekken naar een breder publiek. Er zijn met studenten geschiedenis en verpleegkunde mondelinge getuigenissen verzameld van verplegers over een negentiende-eeuwse ronde patiëntenzaal met hoge erfgoedwaarde. In het project is gebruik gemaakt van de Significance 3.0 methode. Op de Faro Vlaanderen website is daarvan een Nederlands Grid te vinden. Deze methode is op verhalen gericht om waarden toe te kennen. Dit paste goed bij het project omdat we ons richten op verhalen. Met de vrijwilligers van het museum is het waarderingskader op maat gemaakt voor de specifieke collectie. Aan dit kader is tijdens van het traject vastgehouden. Een van de uitdagingen bij het waarderen met de vrijwilligers was om compromissen te sluiten, zoals in het kiezen van de waarderingscriteria. Zij vonden bijvoorbeeld de waardekolom 'zintuigelijke/visuele kwaliteit en emotionele impact' niet van toepassing bij het bestuderen van de medische erfgoedobjecten, terwijl ons dit wel interessant meetpunt leek. Samen werd beslist om dit criterium voorlopig achterwege te laten. Misschien dat het in een later stadium wel kan worden opgenomen.

Een schematische voorstelling toont de wisselwerking tussen de collectie, de projectcoördinator, het waarderingssteam, het kernteam en de klankbordgroep. Belangrijk is dat er wordt gecommuniceerd en terug wordt gecommuniceerd. In een digitale sessie (via Teams) van vier uur vulde het waarderingssteam de waarderingsformulieren per object in. Het team bestond uit: drie vrijwilligers van het museum met een verschillende achtergrond en functie, iemand van ETWIE (het expertisecentrum voor technisch, wetenschappelijk en industrieel erfgoed), een medewerker van een ander museum met een gelijkwaardige collectie, een docent verbonden aan de conservatie en restauratie opleiding van de Universiteit Antwerpen met kennis over het materiaal en een praktisch perspectief op de objecten. De groep werkte rond geneeskundige specialismen en bij elk specialisme werd een expert betrokken, zoals een gepensioneerde chirurg. De ervaringen met de objecten en de anekdotes die zij meebrachten zorgden voor een toegevoegde extra betekenislaag aan de objecten. In het kernteam zaten betrokkenen die op beslissingsniveau verbonden waren aan het museum of actief zijn met erfgoed in de stad in professionele contexten iets met de collectie zouden kunnen doen in de toekomst. In de klankbordgroep hebben we op Vlaams niveau verschillende mensen bijeengebracht om ze erbij te betrekken en draagvlak te creëren, maar ook om kennis vanuit andere context toe te voegen.

Een struikelblok dat het Erfgoedlab tegenkwam gedurende het traject, was dat de onderlinge relaties en verstandhoudingen tussen erfgoedinstanties. In een enkel geval had dit invloed op het wel of niet betrekken van de, vanuit overkoepelende visie, voorgestelde samenwerkingspartner voor het project. Het gebrek aan onderling vertrouwen was een gevoeligheid waarmee rekening gehouden moest worden om te voorkomen dat de betrokkenen geen ongemak voelden en daardoor belet worden hun informatie en verhalen te delen. Met het

waarderingsteam is daarom samen besloten wie er wel en niet bij betrokken werden. Om frustraties te voorkomen is het belangrijk hierover samen in een vroeg stadium in gesprek te gaan, want ook zij willen mogelijk contacten of ideeën aandragen. Daarnaast bleek dat slechts een deel van de collectie was geïnventariseerd, gedigitaliseerd en was voorzien van aanvullende informatie. In een ideale startsituatie voor een waarderingstraject is de hele collectie goed is ontsloten, maar we kozen ervoor te vertrouwen op de kennis van de museummedewerkers en hun bekendheid met de objecten. Een nadeel hierbij bleek dat deze eigenlijk al een pre-waardering maakten zodra zij de objecten clusterden om deze in samenhang te kunnen waarderen, bijvoorbeeld rond hartziekten. Waardering blijft een momentopname in een bepaalde tijd met een bepaalde groep mensen. Het is nooit allesomvattend. Dit is niet erg, maar wel iets om bij stil te staan. Dit is in reflectie in de verslaglegging meegenomen. Een derde struikelblok was de gebrekkige kennis over andere collecties. Het was lastig om het waarderingsteam op uniciteit (hoe uniek een object is) in te vullen, omdat daar weinig informatie over aanwezig was. Wanneer voor vergelijkbare collecties een dergelijke waardering zal plaatsvinden zijn daarover beter uitspraken te maken. Tot slot hadden plotselinge veranderingen in de meta-situatie invloed op het traject, zoals onzekerheid over het voortbestaan van het museum. Daarom kwam het waarderen soms op de tweede of derde plaats terecht voor leden van het waarderingsteam. Dit heeft invloed op de planning. Het is belangrijk je flexibel te kunnen opstellen tegenover de mensen met wie je co-waardeert.

Anne-Catherine Olbrechts modereert de vragen naar aanleiding van de presentatie over het praktijkvoorbeeld.

1. De eerste vraag gaat over het betrekken van de externen en de samenstelling van de teams. Is er ook gedacht aan het betrekken van bezoekers van het museum of het ziekenhuis of inwoners van de wijk? Leonoor reageert dat dit in het begin wel de bedoeling was en er al plannen voor bedacht waren, maar dat ze ervoor hebben gekozen om dit (voorlopig) achterwege te laten vanwege de onduidelijkheid over de ontwikkelingen van het museum en de verhuizing. Ook waren leden van het waarderingsteam niet overtuigd van de meerwaarde om ze te betrekken bij het waarderen. Mogelijk gaan ze daar met de resultaten van het waarderen nog mee aan de slag, maar het waarderingstraject loopt nog.
2. De volgende vraag: Is bij de waardering uitgegaan van een collectieprofiel of dat ze vanuit de waardering tot een collectieprofiel willen komen. En waarom is er gewaardeerd? Leonoor antwoordt dat ze de methode om te waarderen hebben ingezet om met het museum aan de slag te gaan rond hun collectie. De vraag vanuit het museum was om meer bezoekersgroepen aan te trekken. Zelf bekeken ze de collectie voornamelijk met een geschiedkundige en wetenschappelijke blik. De waardering is aangegrepen om hen op een andere manier te laten kijken naar de objecten om in de toekomst aan de slag te gaan met het kunnen vertellen van andere verhalen over de collectie. Voor het Lambotte museum, wat als organisatie bestaat uit een kleine groep vrijwilligers, was dit in eerste instantie de focus en is er minder gewerkt vanuit of naar een collectieprofiel. Uit het project is gebleken dat het wel nodig is om hun collectie te plaatsen in de context van andere collecties.

8. Actueel in het netwerk

Naast de inspirerende voorbeelden van de uitgenodigde sprekers is er ook ruimte om actualiteiten uit het netwerk te delen met de groep. Menno Heling, maakt hiervan gebruik en geeft aan dat hij het vakmedium (voorheen tijdschrift) MMNieuws meer gaat richten op de benadering van erfgoed volgens het Faro gedachtegoed en de achterliggende thematiek. Ook zal het zich meer richten op cultureel en maatschappelijk ondernemen. Daartoe willen ze een co-creatief redactie netwerk in Europees verband opzetten. Waarbij ze willen aansluiten bij de Europese ontwikkeling in Cultuur & Educatie die gaat bijdragen aan het onderbouwen en vormgeven van het Europees burgerschap. MMNieuws is momenteel bezig met een manifest dat ook in co-creatie geschreven zal worden. Menno doet een **oproep** voor deelname aan het co-creatie netwerk rond MMNieuws met focus op de Faro thematiek, maatschappelijk ondernemerschap en Europa.

Wie mee wil doen of vragen heeft kan Menno bereiken via menno@ifthenisnow.nl.

9. Interactieve workshop

De deelnemers doen een workshop over de competenties zoals opgesteld in het gepresenteerde **competentieprofiel**:

1. Intern gedragenheid creëren voor een participatieve aanpak van het waarderingstraject.
2. Deelnemers voorbereiden om te waarderen.
3. Een waarderingstraject vormgeven en heldere afspraken maken.
4. Groepsgesprekken ontwerpen.
5. De groep ondersteunen tijdens de bijeenkomsten.
6. Individuele deelnemers ondersteunen bij het waarderingstraject.
7. Duurzaam afsluiten van het traject.

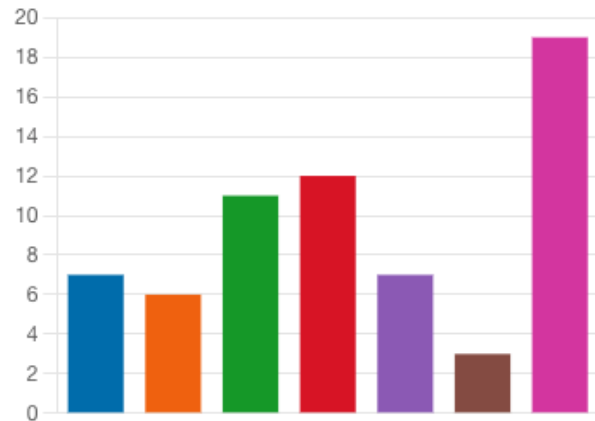
Aan de hand van deze competenties doen de deelnemers een korte zelfreflectie oefening en geven onder meer aan welke competenties ze al goed onder de knie hebben en in welke ze zouden willen doorontwikkelen. In breakout rooms bespreken ze de uitkomsten met elkaar, lichten deze toe met voorbeelden of delen ze hun motivatie.

Naast dat het voor de deelnemers goed is om de competenties bij zichzelf na te gaan, helpen de inzichten en behoeften uit deze oefening de medewerkers van Faro Vlaanderen en de RCE bij het ontwikkelen van een vormingsaanbod over co-waarderen.

De top 3 van de aangegeven competenties om te ontwikkelen bestaat uit het:

- duurzaam afsluiten van het traject.
- ontwerpen van groepsgesprekken.
- vormgeven van een co-waarderingstraject en daarbij heldere afspraken maken.

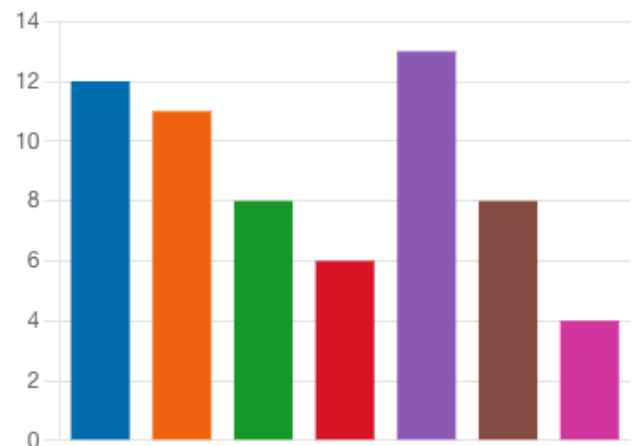
- 1. Intern gedragenheid creëren ... 7
- 2. Deelnemers voorbereiden om... 6
- 3. Een waarderingstraject vormg... 11
- 4. Groepsgesprekken ontwerpen. 12
- 5. De groep ondersteunen tijde... 7
- 6. Individuele deelnemers onder... 3
- 7. Duurzaam afsluiten van het tr... 19

De top 3 aangegeven reeds aanwezige competenties zijn:

- de groep kunnen ondersteunen tijdens de bijeenkomsten.
- intern gedragenheid creëren voor een participatieve aanpak van het co-waardentraject.
- deelnemers voorbereiden om te waarderen.

- 1. Intern gedragenheid creëren ... 12
- 2. Deelnemers voorbereiden om... 11
- 3. Een waarderingstraject vormg... 8
- 4. Groepsgesprekken ontwerpen 6
- 5. De groep ondersteunen tijde... 13
- 6. Individuele deelnemers onder... 8
- 7. Duurzaam afsluiten van het tr... 4

10. Afsluiting

Geertje Huisman sluit de bijeenkomst af met een reflectie op het programma waarin de deelnemers nagaan wat ze hieruit hebben gehaald en meenemen wat betreft inzichten, kennis, inspiratie, contacten of andere 'winst'.

Enkele voorbeelden uit de chat:

"Goed inzicht: niet te veel vooraf zelf bedenken maar samen met de deelnemers waarmee je wilt co-waarderen."

"De presentatie van Melvin was heel interessant, ik heb opgeschreven; 'met behulp van nieuwe rolmodellen ervoor zorgen dat jongeren verbinding krijgen met erfgoed en musea.'"

"Praktijkvoorbeelden prikkelen om na te denken over eigen ambities en grenzen. Interessant om te bedenken hoe het is wanneer je vanuit pilots opschaaft naar groter."

“Heel wat inspiratie opgedaan, zoals de waarderentraject van het Lambotte museum en de presentatie van Melvin. Ook de resultaten van de vorige sessies vond ik bijzonder interessant en lees ik graag nog eens na.”

“Op dit moment nog allemaal een beetje ver-van-mijn-bed-show, maar het is altijd interessant om opgefrist te worden waar de nieuwste inzichten en tools en praktijkvoorbeelden bijeen gezet worden.”

Tot slot vraagt Geertje naar de wensen voor de toekomst en of er behoefte is aan netwerkbijeenkomsten, andere vormen van kennisdeling, workshops, ondersteuning, of iets anders? Enkele reacties uit de chat:

“Ja. Graag meer informatie over methodieken, stappenplannen en graag ook de presentaties, ”

“Online bijeenkomst heel fijn; efficiënt qua tijd en veel deelnemers!”

De deelnemers worden op de hoogte gehouden over eventuele volgende bijeenkomsten over co-waarderen. Bij bezwaar op het hiervoor bewaren van de contactgegevens kan een aangegeven worden via G.Huisman@cultureelerfgoed.nl.

11. Gedeelde links in de chat

- Tool Competentieprofiel: [Competentieprofiel - Artikel - Platform Faro \(cultureelerfgoed.nl\)](#)
- Tool Gespreksstarters: [Gespreksstarters - Artikel - Platform Faro \(cultureelerfgoed.nl\)](#)
- Tool Tips & Tops: [Waarderen van erfgoed - Tips en Tops - Artikel - Kennisbank RCE](#)
- Over het samenwerkingsproject van Presikhaaf University en het Nederlands Openluchtmuseum: <https://www.presikhaaf.nl/nieuws-events-overzicht/this-is-prikko/>
- Filmpje over de riem van Gani (onderdeel project Presikhaaf University en Nederlands Openluchtmuseum): <https://www.youtube.com/watch?v=PQOYErt1AUU>
- Tip van Menno Heling voor het terugkijken van de bijeenkomst De participatie voorbij: <https://archeohotspots.nl/congres-de-participatie-voorbij-pionieren-met-publieksengagement-tussen-wetenschap-en-cultuur-online-terug-te-kijken/>